

11e JAARGANG

NUMMER 4

APRIL 1975

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT +
+ HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF. +
+ BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF +
+ MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN +
+ HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER +
+ GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE- +
+ GRIP. +
+++++

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Ootshoornstraat 1', Amsterdam-W

Postgiro 307695

VOORUIT MET DE KLASSENSTRIJD OF PAS OP DE PLAATS?

De (trotskistische) "Revolutionaire Arbeiders Liga" in België heeft een vlugschrift uitgegeven onder de titel "Vooruit met de klassenstrijd". Daarin wordt opgemerkt, dat sinds de staking van de Limburgse mijnwerkers (een aantal jaren geleden) de arbeidersstrijd niet heeft stilgestaan, maar dat de vooruitgang vooral daarin bestond, dat dan het ene bedrijf, dan het andere in actie kwam. Dat vindt de R.A.L. allesbehalve voldoende. Voor de strijd van de Belgische arbeidersklasse tegen het kapitalisme is er maar één oplossing, vindt zij, en dat is "de éénmaking van de strijd". Dat betekent voor de R.A.L. dat zij die naar een radicalisering van het arbeidersoptreden streven, meer en meer het zwaartepunt van hun activiteit in de georganiseerde arbeidersbeweging moeten zoeken.

Waarmee men hier te doen heeft is een typisch voorbeeld, n i e t van een analyse van de ontwikkeling van de klassenstrijd, zoals die werkelijk is verlopen, maar van een poging om de arbeiders te vertellen hoe of de strijd zou hebben m o e t e n verlopen, respectievelijk verlopen moet.

In België, zo goed als in andere landen, is er hoe langer hoe meer sprake van, dat de arbeiders zélf hun boontjes doppen om de eenvoudige reden, dat die organisaties, die gezamenlijk datgene vormen, wat men de "georganiseerde arbeidersbeweging" pleegt te noemen, het ofwel niet doen, ofwel het niet blijken te kunnen. Zowel de dokstaking als de staking bij Glaverbel Mol zijn daarvan min of meer (niet volledig natuurlijk, maar "volledigheid" is er in dit opzicht nooit) voorbeelden, die met vele andere, zowel uit de Vlaamse gebieden als uit Wallonië zouden kunnen worden aangevuld. Zodra nu om die reden de arbeiders zélf in actie komen, dan is een van de eerste dingen die zij ervaren, dat zij een "eenheid" tot stand weten te brengen, die de traditionele organisaties nimmer hebben weten te bereiken. De verklaring daarvoor is simpel. Zodra de traditionele, hetzij politieke, hetzij confessionele organisaties de touwtjes in handen nemen, is de verdeeldheid van de arbeidersklasse al bij voorbaat een gegeven feit. Die organisaties namelijk handelen op grond van confessionele of politieke opvattingen. Die

opvattingen, verre van een stimulans voor de strijd te zijn, blijken juist uitermate belemmerend te werken.

Een duidelijk voorbeeld zijn de groepen zoals de R.A.L. zelf. Bestaan zij uit mensen die in een en hetzelfde bedrijf werken en binnen het bedrijf dezelfde materiële belangen hebben, in een eendere positie verkeren en als gevolg daarvan vanzelf naar elkaar worden toegedreven? Volstrekt niet. Wat dergelijke organisaties kenmerkt, is niet de gelijkheid van belangen, maar de gelijkheid van opvattingen, van ideeën. Al dat soort groepen beschouwen, of zij het willen toegeven of niet, in feite de hele klassenstrijd als een ideeënstrijd. Als de arbeiders maar allemaal op dezelfde manier denken, dezelfde opvattingen hebben, dán, zo menen zij, kan er eenheid komen en dan zal er ook het noodzakelijke élan zijn. Maar de klassenstrijd is geen ideeënstrijd en in de klassenstrijd zijn het niet de "goede" ideeën of theorieën, die de arbeiders hun belangen doen inzien, maar zijn omgekeerd de gemeenschappelijke belangen, die bij de arbeiders dezelfde opvattingen doen ontstaan.

De politieke groepen, waarvan wij hier spreken, bestaan niet uit mensen, die bij hun arbeid in het produktieproces dagelijks met hun neus op hun eendere belangen worden gedrukt, nee, ze bestaan uit mensen, die veel niet met elkaar in het produktieproces verkeren en die buiten de bedrijven zich bij elkaar aansluiten op grond van hun ideeën. Daarbij komt dan nog, dat in dergelijke groepen ook heel wat niet-arbeiders zitten. Wat gemakkelijk kan, omdat de politieke ideeën ook heel best langs andere weg dan het dagelijks arbeidsproces verkregen kunnen worden. Omgekeerd echter kunnen buiten dat proces - en dat vooral buiten het gemeenschappelijk arbeidsproces in hetzelfde bedrijf - géén gedachten tot ontwikkeling komen over de wijze, waarop de werkers van zo'n bedrijf in dat bedrijf de zaken zouden moeten aanpakken. Groepen als die welke wij bedoelen kunnen natuurlijk heel gemakkelijk de arbeiders voorhouden, dat ze solidair moeten zijn met de arbeiders en boeren van de derde wereld. En dat doen ze dan ook. Maar wanneer zo'n arbeider in een bedrijf aan zo'n politieke keling van een ideeëngroep zou vragen, hoe of hij nou eigenlijk het gemakkelijkste het tempo van de lopende band zou kunnen saboteren, dan staat de angesprokene met zijn mond vol tanden. Vandaar dan ook, dat telkens weer de hulpeloosheid van dat soort groepen bij het praktische werk aan het licht komt, geheel ervan afgezien nog, dat bij voorkomende acties, dat soort groepen zich van "buiten af", als een "vreemd lichaam" aan de strijdende arbeiders presenteren.

Het is bepaald niet voor niets, dat zelfstandige arbeidersstrijd, in de ontwikkelingsfase waarin wij verkeren en waarin het zélf doen van de arbeiders nog maar in het beginstadium verkeert, per bedrijf gevoerd wordt. De bedrijven vormen de basis, waarop zelfstandig arbeidersoptreden eerst mogelijk is. Niet politieke leuzen hebben in voorkomende gevallen de arbeiders verenigd. Dat is nog nooit in de geschiedenis voorgekomen en het zijn alleen burgerlijke ideologen die iets dergelijks beweren. Nee, waar de arbeiders zelfstandig gezamenlijk tot strijd komen, daar heeft de kracht van hun gemeenschappelijke belangen hun onderlinge verschillen in opvatting overwonnen.

Als iemand nu zou beweren tegen die bij hun actie een werkelijke eenheid vormende arbeiders, dat je met een actie in één bedrijf het kapitalisme niet "ten val" kunt brengen, dan zou hem ongetwijfeld worden toegevoegd: "Man donder op met je gelul. Wij strijden hier niet om het kapitalisme ten val te brengen, maar om het tempo van de lopende band veranderd te krijgen."

Wat die idealen verkondigende politiekering niet begrijpt is: dat het kapitalisme ten val wordt gebracht door de strijdende arbeiders, maar dat de arbeiders niet strijden om het kapitalisme ten val te brengen.

De zelfstandige arbeidersstrijd, zeiden we, is een belangenstrijd, geen strijd voor ideeën of idealen. En die belangenstrijd is een zelfstandige strijd, omdat de belangen waarom het gaat door de traditionele georganiseerde arbeidersbeweging niet behartigd worden. Vergeleken bij het optreden van die traditionele organisaties is het zelfstandige arbeidersoptreden in de bedrijven daarom een grote stap vooruit. Wie er op uit is, de aandacht van de arbeiders weer op de "georganiseerde arbeidersbeweging" te richten, verlangt derhalve niet meer of minder dan dat de arbeiders weer een stap terug zullen doen. Men kan er slechts verheugd over zijn, dat pogingen in die richting onherroepelijk schipbreuk moeten lijden. Maar het doet vreemd aan, wanneer men mensen ziet, die dat soort pogingen in het werk stellen met het argument, dat zij de klassenstrijd "vooruit" willen helpen. Wat ze bedoelen is kennelijk niet de klassenstrijd zoals overal de arbeiders hem hoe langer hoe meer gaan voeren (omdat hun belang hen in die richting dringt), maar de "klassenstrijd" gelijk dat soort lieden hem opvatten en gelijk dat soort lieden menen dat hij gevoerd moet worden. Niet wat de arbeiders in feite doen, en wat of dat maatschappelijk te betekenen heeft, interesseert hun, nee ze stellen belang in ideeën, die ze zich verplicht voelen aan de arbeiders op te dringen. Zij zullen - en zo was het vanouds in de "georganiseerde arbeidersbeweging" - de werkers wel eens even vertellen, wat of zij, de werkers, nu eigenlijk voor belangen hebben en wat of ze nu eigenlijk moeten doen.

Vanzelfsprekend: de échte gemeenschappelijke belangen van de arbeiders spreken een zo sterke, en bittere taal, dat deze ideeënpropaganda er op af zal moeten stuiten. Dat neemt niet weg, dat de verkondigers ervan de strijdende klasse wel in de weg lopen. Niet hun ideeën en leuzen brengen de klassenstrijd vooruit. Integendeel, die zijn er als het ware op gericht de klassenstrijd pas op de plaats te doen maken. In zichzelf heeft het zelfstandig arbeidersoptreden alle elementen, die de strijd tot groter kracht, tot uitbreiding en brede ontwikkeling kunnen brengen. De Britse ervaring heeft geleerd, dat er niet eens zo heel veel voor nodig is, om de zelfstandige strijd per bedrijf tot een zelfstandige beweging van de gehele klasse te doen uitgroeien. Waar waren de "linkse" groepen toen dat gebeurde? Previews: nergens!

Natuurlijk zullen de "linkse" groepen dit alles niet geloven. Maar voor hen geldt, dat een schip met narren een tijdlang voor de wind kan blijven drijven, maar dat het niettemin zijn noodlot tegemoet drijft en wel juist omdat de narren dat niet geloven. Het lot dat de "linkse" groepen wacht is dit, dat onherroepelijk de dag komt, dat zij door de strijdende arbeiders met zevenmijlslarzen zullen worden ingehaald. Waarschijnlijk zijn die groepen dan nog altijd bezig met dat wat de R.A.I. als hun taak beschouwt, namelijk het uitdelen van "ordewoorden". Maar de nieuwe orde, die door de strijd van de arbeiders tot stand gebracht zal worden, zal juist daardoor tot stand komen, dat de arbeidersklasse, waaraan altijd "ordewoorden" zijn gegeven, van geen mens meer "ordewoorden" accepteert. Dát is de proletarische revolutie. Zij heeft niets te maken met het oppercommando'tje spelen, waarmee de groepen een hoeveelheid tijd verdrijven, waarover de arbeiders niet beschikken.

=====

E N K E L E L O S S E B E D E N K I N G E N

II

In het vorige nummer van "Daad en Gedachte" plaatsten wij een aantal kritische bedenkingen van één onzer Belgische vrienden en voorzagen die van commentaar. Thans komen weer enige bedenkingen van onze vriend aan de orde. Omdat vooral ook punt 5 nogal veel commentaar vergt, kunnen wij in dit nummer slechts de punten 5 en 6 behandelen. In het volgende nummer gaan we echter verder met de volgende punten. De bedenkingen van onze vriend zijn stuk voor stuk het behandelen waard en daarom zullen ze allemaal aan de orde komen.

Redactie "Daad en Gedachte"

- o -

5. Vietnam en de klassenstrijd

Vergelijk D & G, jaargang 3, nummer 12 (december '67): brief van Roel van Duyn en jullie antwoord.

Roel zegt, dat de Vietnam-oorlog rap afgelopen zou zijn als de arbeiders maar ingrepen. Waarop jullie antwoorden: het proletariaat grijpt niet in omdat het zich alleen inzet voor klassebelangen.

Is de Vietnam-oorlog dan volledig vreemd aan klassebelangen? Wordt hij soms niet gevoerd door dezelfde klasse die het proletariaat uitbuit en bovendien juist om deze uitbuiting te doen voortduren? Verzet tegen deze oorlog hoeft daarom met pacifistische of humanitaire overwegingen nog niets te maken te hebben! Jullie vinden het maar wat goed, dat de arbeiders zich van Vietnam niets aantrekken. Dat zou hun aandacht toch maar van de klassenstrijd afhouden! Alsof een inzicht in de klassebelangen die dáár spelen, en waarmee ze direkt of indirekt te maken hebben, hen zou afhouden van de klassenstrijd! Jullie schijnen het bewustzijn van de arbeider tot zijn fabriek of zijn werk te willen beperken!

ONS COMMENTAAR

Het bewustzijn van de arbeider zetelt dáár, waar het bij iedereen zetelt: namelijk in het hoofd. Maar daaraan moet wel meteen worden toegevoegd, dat het van buiten af in dat hoofd gekomen is, via de zintuigen. Van het moment af, dat de mens geboren is, gebruikt hij zijn beschikbare organen, omdat zulks een voorwaarde is voor zijn bestaan. Hij eet met zijn mond, hij kijkt met zijn ogen, hij ademt met zijn longen en hij denkt met zijn hersenen en dat gebeurt - om het eens paradoxaal te formuleren - zónder dat hij er bij denkt! De baby die in de wieg ligt zegt niet bij zichzelf: kom laat ik nu eens aan het denken gaan; nee, zijn hersens werken en dat werken houdt in, dat de indrukken die van buiten komen gerangschikt worden en op een rijtje worden gezet. Maar die indrukken moeten er eerst zijn. Om te kunnen denken moet er iets zijn om aan en over te denken. Het denken zonder inhoud is nu eenmaal ondenkbaar. De inhoud van het denken is de buitenwereld. En de buitenwereld bestaat al op het moment dat de mens geboren wordt. Daarmee is ook de inhoud van zijn denken min of meer bepaald. Al het geleuter over het zogenaamde vrije denken is daarom geleuter, omdat niemand vrij is in de keuze van de hem omringende wereld en denken los van die buitenwereld niet be-

staat.

Het bovenstaande houdt in, dat het bewustzijn (ofwel, zoals in het bovenstaande in feite wordt betoogd, het bewuste zijn) van de één anders is dan het bewustzijn van de ander. Beider denken heeft wel de omringende wereld, het zijn tot inhoud, maar het zijn van de één is niet gelijk aan het zijn van de ander. De bourgeois leeft nu eenmaal in een andere wereld dan de arbeider. In deze zin, maar let wél uitsluitend in deze zin, kan er gesteld worden dat alle bewustzijn klassebewustzijn is en dat alle denken klassegebonden is. Het houdt in - wij geven maar een héél simpel en wat overtrokken voorbeeld - dat een arbeider die aan een sok denkt, denkt aan het voorwerp, dat hij bij C & A of op de (super) markt kan kopen, de bourgeois daarentegen aan het voorwerp, dat hij koopt in het House of Lords of in een nóg sjiekere herenmodezaak!

Je ziet, hier is een voorbeeld, dat niets met fabriek of werk te maken heeft, wél met de realiteit van de portemonnee en van de klasseverhoudingen. Als een arbeider tegen een arbeider zegt: "Ik heb een wagentje in de schuur staan!", dan kan de aangesprokene wel aan iets anders denken dan zijn zegsman (de een aan een Eendje b.v., de ander aan een kleine Morris), het staat vast, dat géén van beiden aan een Rolls Royce denkt of aan een Bentley. Zegt daarentegen de ene fabrieksdirecteur tegen de andere: "Mijn wagen staat voor!", dan kunnen beiden zich wederom iets anders voorstellen, maar geen van beiden zal denken aan een VW-kever of iets dergelijks.

Akkoord, akkoord, hoor ik je zeggen, maar iedere arbeider kan toch ook wel denken aan dingen die hij niet heeft, die hij zich voorstelt? Natuurlijk kan hij dat. Hij kan denken aan de tv, die hij graag zou willen kopen, maar dat heeft dan tot voorwaarde, dat er tv's zijn. En natuurlijk kan een arbeider ook met bitterheid denken aan de bungalow van zijn directeur, waarin hij ook best zou willen wonen, maar waarvan hij verdomd goed weet, dat hij er niet wonen kán. Maar ook dát stelt voorop, dat zo'n bungalow er is. En het laatste voorbeeld is er al weer een, waarbij het denken van de directeur geheel anders verloopt dan dat van de arbeider. Voor de directeur is het wonen in een bungalow min of meer vanzelfsprekend. Hij woont er eenvoudig. De arbeider denkt altijd aan zo'n bungalow als iets dat niet vanzelfsprekend is.

Tot nu toe hebben wij het uitsluitend over het denken aan concrete dingen gehad (en let wél: dingen buiten het werk, al is het wél zo, dat het soort van werk, d.w.z. de positie in de maatschappij, bepaalt of zo'n bungalow binnen iemands bereik ligt). Maar daarnaast is er toch ook nog zoiets als abstract denken? Inderdaad: abstraheren is in feite de denk arbeid. Onze hersens zijn daarvoor bestemd. Maar abstraheren wil altijd zeggen: abstraheren van de werkelijkheid. Er zijn vele soorten van bomen in de werkelijkheid: dennen, eiken, beuken, noem maar op. In de werkelijkheid is een concrete boom altijd een eik, of een beuk, enz. De boom zonder meer, de boom als begrip bestaan alleen maar in ons hoofd. In de zin: de kat zat in de boom, kun je je de soort boom denken die je wilt. Het gaat in die zin om een abstracte boom. En iedereen, ook de arbeider denkt in abstracties. Het zal bij dat alles duidelijk zijn, dat een bewoner van een Zuidzee-eiland (met palmen waarschijnlijk) zich bij het woord boom (of hoe dat in zijn taal dan ook mag luiden) wat anders voorstelt dan de boerenjongen die tot zijn tiende of elfde jaar alleen maar de knotwilgen langs de slootkant heeft gezien.

Waarover wij tot nu toe gesproken hebben is het feit, dat alle denken bestaat uit abstraheren van de werkelijkheid. Doch wanneer iemand het over

abstract denken heeft, dan bedoelt hij meestal nog iets anders. Hij heeft de denkarbeid op het oog, die bestaat uit het systematiseren van het uit de bijzondere werkelijkheid afgeleide algemene. Dat is een denkarbeid, zoals men die in de wetenschap aantreft. Het is de denkarbeid die tijd vergt, een tijd die de arbeider niet heeft, hetzij omdat zijn tijd gevuld is met handarbeid, hetzij omdat hij als chauffeur op een vrachtauto zit of achter een winkeltoonbank staat. Natuurlijk moet hij bij dat werk ook zijn hersens gebruiken. Maar hij gebruikt ze niet, zoals b.v. een professor ze gebruikt.

Wat dit alles met Vietnam te maken heeft? Meer dan je denkt misschien. Wij kunnen dat het beste aantonen aan je zelf. Inzicht in klassebelangen die dáár spelen, schrijf je, kunnen de arbeiders toch niet afhouden van de klassenstrijd? Wij kunnen die uitspraak alleen maar zó opvatten, dat je bedoelt: inzicht in de klasseverhoudingen dáár kan alleen maar het inzicht in de klasseverhoudingen hier versterken; hoe beter inzicht hoe beter de strijd. Dat beste vriend, is volgens ons nu beslist niet waar. In de eerste plaats is inzicht nu net precies het resultaat van dát soort denkarbeid, dat de arbeider niet verricht. Inzicht is iets, dat het resultaat is van een niet-proletarische bezigheid. Vandaar dat wij hierboven zo nadrukkelijk stelden, dat klassebewustzijn niets anders kan betekenen dan het bewustzijn van een gegeven klassewerkelijkheid. Dat is héél iets anders dan er doorgaans onder wordt verstaan. In het politieke spraakgebruik wil klassebewustzijn zoveel zeggen als: kennis en inzicht in maatschappelijke en politieke verhoudingen. En dat is dan nog de beste definitie, want veelal noemt men een arbeider klassebewust als hij de partij aanhangt waarvan men zelf toevallig de leider is of waartoe men behoort.

Dat laatste doe jij natuurlijk niet. Maar we moeten je er wél op wijzen, dat politiek verstand en inzicht in de maatschappelijke samenhangen niet ontstaat in de arbeidersklasse en daar ook niet ontstaan kán. Inzicht veronderstelt een denkarbeid, die typerend is voor de niet-arbeider. De arbeider voert de klassenstrijd niet omdat hij inzicht heeft in de maatschappij, maar op grond van zijn positie, vanuit zijn ervaringswereld. Anders gezegd: De klassenstrijd is géén ideeënstrijd, maar een belangenstrijd. Wat de arbeider in de klassenstrijd meebrengt, dat is niet het inzicht in de klassenstrijd, maar inzicht in de verhouding waarin hij concreet is geplaatst; kijk op de situatie in het bedrijf, op grond waarvan hij tot verzet komt. Dat zijn twee geheel verschillende dingen. Natuurlijk zijn er - individueel - ook wel arbeiders, die een bepaald inzicht in de klassenstrijd hebben. Dacht je, dat die arbeiders op grond dáárvan het meest geschikt waren om bijvoorbeeld in een stakingscomité te worden gekozen? Vergeet het maar. In dat stakingscomité hebben ze die mensen nodig die het meeste kijk hebben op de gang van zaken in het bedrijf! Het één hoeft het ander niet uit te sluiten, maar het één hoeft het ander ook niet in te houden. Meestal treft men de beide eigenschappen juist niet bij dezelfde persoon aan.

Nog iets en wel over de mensen, die zich wél een bepaald inzicht hebben kunnen verwerven, bijvoorbeeld over Vietnam. Hoe komt het, dacht je, dat ze in staat zijn de gebeurtenissen dáár als een botsing van klassebelangen te onderkennen? Toch alleen maar, omdat ze dicht bij huis, op grond van bepaalde ervaringen al iets van klassebelangen hebben gesnapt? Dacht je dat inzicht in klassebelangen over de omweg van Vietnam liep, of geloof je met ons, dat begrip voor klassebotsingen hier kan bijdragen tot een beter begrip van wat er in Vietnam gebeurt? Het laatste toch zeker. Maar als je er ook zo over denkt, zul je toch met ons eens moeten zijn, dat de samen-

hang, die jij tussen Vietnam en de klassenstrijd hier constateert in werkelijkheid helemaal niet bestaat.

Wij zeggen: de arbeiders grijpen niet in bij de oorlog in Vietnam. Dat nu is een realiteit die door niemand kan worden ontkend. Over het feit, dat de arbeiders niet ingrijpen, behoeft evenmin gediscussieerd te worden als over het feit, dat de dag volgt op de nacht. Waarover je kunt discussiëren is de vraag, waarom ze niet ingrijpen, zoals je ook kunt discussiëren over de vraag hoe of het kómt, dat de dag op de nacht volgt (wetenschappelijke verklaring: de aarde draait om zijn as!). Waar je o.i. niet over moet discussiëren is, of de dag soms niet op de nacht zou moeten volgen of over de vraag of de arbeiders in de Vietnam-oorlog zouden moeten ingrijpen. Dat laatste nu is eigenlijk waar jij mee bezig bent. Jij vindt, dat de arbeiders behoorden te doen, wat ze in werkelijkheid niet doen. Dat is een instelling die wij voor onjuist houden. Dat komt er op neer, dat jij - al bedoel je het niet zo - aan de arbeiders wilt vertellen, wat ze eigenlijk zouden moeten doen.

Het typische is, dat die instelling iemand niet naar méér, maar naar minder inzicht in de klassenstrijd voert. Want het gaat niet erom wat de klassenstrijd zou moeten zijn (en volgens wie dan wel?) maar het gaat er om wat of hij is: de reactie van de arbeiders op hún ervaringswereld. En als iemand vraagt hoe of het dan wel zit met die reactie en die ervaringswereld, dan antwoorden wij op de manier als we in dit commentaar begonnen zijn.

Als je zegt: jullie vinden het maar wat goed, dat de arbeiders zich niets van Vietnam aantrekken, dan zeggen wij: met de woorden goed vinden of niet goed vinden is de zaak niet correct weergegeven. Wij, noch jij, hebben in dit opzicht iets goed te vinden. De dingen zijn nu eenmaal zoals ze zijn. En het is zo, dat het zich niets van Vietnam aantrekken, zoals jij formuleert, een uitvloeisel is van de proletarische situatie, van de klassenpositie. En bovendien: gesteld, er is een arbeider, nauwgezet krantenlezer, die wakker ligt van de menselijke ellende in Vietnam en die bovendien ook wéét dat dat allemaal gebeurt terwille van de uitbuiterspositie der heersende klasse in de U.S.A. Wat dacht je? Dat die een klassenstrijd in zijn fabriek kon beginnen ten bate van Vietnam? Zo'n arbeider weet wel beter. Hij weet dat de klassenstrijd iets totaal anders is, op grond van de concrete situatie in een bedrijf wordt gevoerd, en dat een demonstratie tegen de gruwelijke misdaden in Vietnam een ideëel-politieke demonstratie is die met de klassenstrijd niets te doen heeft. Maar alleen: al deze woorden zal een arbeider niet gebruiken, omdat hij niet in dergelijke abstract-ideële begrippen denkt.

Misschien heb je na al het bovenstaande toch iets meer begrip gekregen voor ons standpunt, dat dergelijke politieke en ideële acties de aandacht van de klassenstrijd afhouden (alweer: wanneer de zaken abstract geanalyseerd worden; er is natuurlijk geen arbeider die redeneert: ik moet niet op Vietnam letten, maar op de klassenstrijd; hij handelt in de praktijk aldus, of Roel van Duyn of wie dan ook dat nu prettig vindt of niet; de abstracte redenering kan zijn handelen achteraf verklaren, zij ligt niet aan zijn handelen ten grondslag). Overigens: wij zijn het bepaald niet alleen die zo denken. We verkeren in het gezelschap van o-a- Karl Marx. Nu bewijst dat weinig. Iets is niet juist of onjuist omdat Marx het al of niet verkondigde. Maar wát hij over deze materie schreef kan wel tot verheldering bijdragen. Het is te veel om hier te kunnen weergeven. Je vindt

het in zijn opstel "Kritische kanttekeningen bij het artikel 'De koning van Pruisen en de sociale hervorming'", waarvan helaas voor zover wij weten geen Nederlandse vertaling bestaat, maar dat je kunt vinden in de Marx-Engels Werke, Band I, blz. 392.

6. proletarische strijd = anti-kapitalistische strijd?

Vergelijk D & G, jaargang 3, nummer 12; antwoord aan Roel van Duyn.

Ik zie niet in waarom arbeiders die strijden om een groter aandeel van het maatschappelijk produkt, noodzakelijkerwijze een anti-kapitalistische strijd voeren. Je zegt zelf dat de arbeiders de zaken waar ze om streeden (flat, auto, koelkast,...) ook allemaal gekregen hebben, maar dat het kapitalisme vandaag reeds nieuwe behoeften schept en dat dezelfde arbeider dan morgen méér zal willen. En waarom zou hij ook dát niet krijgen? Hij zál het ook krijgen! En ik kan moeilijk inzien dat hij "bij zijn strijd om meer met het kapitalisme zou botsen". Hij maakt alleen dat hij een groter stuk van de koek krijgt. Maar dat brengt de koek zélf toch niet in gevaar? Verandert dat wezenlijk ook maar één sikkepit aan "het kapitalisme"? Me dunkt van niet. Integendeel, zou je haast geneigd zijn te antwoorden! De arbeiders worden steeds beter in het systeem ingepast; het systeem verloopt steeds gesmeerder. Hoe meer de arbeiders immers willen, des te meer het systeem ook kan produceren! (Daarmee zij natuurlijk niet gezegd, dat de arbeiders dat allemaal niet zouden mogen willen. Maar daarmee op het kapitalisme botsen... nee, dat zie ik niet.)

ONS COMMENTAAR

"Daarmee zij natuurlijk niet gezegd dat de arbeiders dat allemaal niet zouden mogen willen. Maar" - en nu verlaten wij even de woorden van onze vriend om zijn zin op onze manier aan te vullen - "het zou toch veel beter zijn als de arbeiders inplaats van steeds méér te willen, bewust voor een socialistische maatschappij zouden strijden; bewust tegen 't kapitalisme ten strijde zouden trekken". Want dat en niets anders is de konsekwentie van zijn redenering.

Wij zouden van onze Belgische vriend graag willen weten hoe hij het verklaart, dat er in de jaren na de tweede wereldoorlog - ondanks de steeds betere inpassing (volgens hem dan) - veel meer arbeidersstrijd is geweest dan ooit in de jaren daarvoor. Dat is niet zo maar een losse bewering van ons, doch het is statistisch bewezen. Die meerdere strijd past niet bij de "steeds betere inpassing in het systeem". Er is dan ook geen sprake van een steeds betere inpassing. Ondanks alle Sociaal Economische Raden, de Stichting van de Arbeid, de Ondernemingsraden, enz., enz., ondanks de flat, de auto, de koelkast, de vakantie in het buitenland, enz., enz., is de heersende klasse er niet in geslaagd de strijdwil van de arbeiders in te dammen. Uit het feit, dat er na de tweede wereldoorlog meer arbeidersstrijd is geweest dan ooit in de jaren daarvoor, trekken wij de simpele conclusie dat de tegenstellingen tussen kapitaal en arbeid zijn vergroot.

"Hoe meer de arbeiders immers willen, des te meer het systeem ook kan produceren" zegt onze vriend. De conclusie van deze redenering is, dat het kapitalisme er belang bij heeft, dat de arbeiders steeds meer krijgen. Waarom dan echter al die strijd van de arbeiders? Als het ondernemersdom er belang bij heeft, dat de arbeiders steeds meer krijgen, waarom laten ze het dan steeds weer op strijd aankomen?

Onze vriend vergeet, dat het kapitalisme vol tegenstellingen is. Het

kapitalisme is gebaseerd op de koop en verkoop van arbeidskracht. Een ondernemer laat de gekochte arbeidskracht produceren, doch meer, veel meer dan hij ervoor betaald heeft. Dat meer, de meerwaarde dus, is groter naarmate de produktiekosten lager zijn. Die produktiekosten kan hij enerzijds zo laag mogelijk houden door de beste machines aan te schaffen, anderzijds door de arbeiders niet meer te betalen dan strikt noodzakelijk is, dus door het loon zo laag mogelijk te houden. En dat is nu één van de grote tegenstellingen in het kapitalisme zélf: aan de ene kant probeert het de lonen zo laag mogelijk te houden om de meerwaarde zo groot mogelijk te doen zijn en aan de andere kant doet het niets anders dan door middel van nieuwe produkten en grote reclamecampagnes de begeerte tot kopen op te wekken. En inderdaad, hoe meer er op de markt komt, hoe meer zullen de arbeiders willen hebben. Zij zullen steeds een groter deel van de koek willen hebben. En die strijd om de koek (het maatschappelijk produkt) zal niet eerder ophouden voor de arbeiders de hele koek hebben veroverd; voor ze het volle beschikkingsrecht over het maatschappelijk produkt en over het produktieapparaat hebben. Dat het knagen aan de meerwaarde geen aantasting van het kapitalisme is is een misvatting van idealisten, die menen dat de arbeiders niet voor materiële zaken, doch voor het socialisme moeten strijden. Stelling 8 van "Daad en Gedachte" luidt echter: "... dat de strijd der arbeiders niet zonder ontwikkeling is. Wat in de aanvang een knagen aan de meerwaarde is, wordt tenslotte bij verbreding en verdieping van de strijd een worsteling om het maatschappelijk produkt."

=====

I N I T A L I Ë K O M T H E T U U R V A N D E W A A R H E I D D I C H E R B I J

Geruime tijd geleden hebben wij in "Daad en Gedachte" al eens de aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van de P.C.I., de bolsjewistische partij van Italië. We hebben toen laten zien hoe deze partij sedert het begin van haar legale periode na de tweede wereldoorlog er stelselmatig op uit is geweest om ieder zelfstandig optreden van de onderdrukte klassen in dat land te verhinderen of stuk te laten lopen. We hebben er ook op gewezen, dat zij, met haar opvattingen over een planmatig kapitalisme, hoe langer hoe aantrekkelijker werd voor diegenen die verantwoordelijkheid dragen voor de modernste sectoren der Italiaanse economie.

Onze lezers zullen zich wellicht herinneren, dat een man als Agnelli, de directeur van de FIAT-bedrijven in Turijn, een deelneming van de P.C.I. aan de Italiaanse regering, allermint als een ramp, doch integendeel als een zegen voor het Italiaanse kapitalisme zou zien. Misschien herinneren zij zich ook, dat de FIAT-directeur met zijn opvattingen allermint alleen staat en dat er heel wat ondernemers en economen in Italië zijn, die beseffen dat bij een regeringsverantwoordelijkheid van de P.C.I. mogelijk eindelijk eens een eind zal komen aan de wilde stakingen en de arbeidsonrust, die al vele jaren achtereen de produktie in Italië ernstig bemoeilijken en dat wat men het ondernemersklimaat pleegt te noemen grondig bederven.

Zij die aldus redeneren schijnen nuchtere lieden te zijn, die zich door

de mythe van de Italiaanse C.P. of door de mythe van het bolsjewisme geen ogenblik zand in de ogen laten strooien. De na-oorlogse geschiedenis van Italië ligt hun nog vers in het geheugen. Zij weten nog heel goed, hoeveel keren de Italiaanse C.P. voor "rust en orde" in het krijt is getreden. Zij geven zich er terdege rekenschap van, dat enkel en alleen de Italiaanse C.P. de arbeidersklasse misschien nog in het gareel kan houden. Zij weten ook, dat het voorstel van één der Italiaanse bolsjewistische leiders, Giorgio Amendola, om maar eens de konsekventies uit de ontwikkeling te trekken en de naam van de P.C.I. te vervangen door een andere naam, allesbehalve een sluw trucje is, maar een logische stap. Een dergelijke naamsverandering zal, verre van het karakter der bolsjewistische partij te veranderen, integendeel juist de naam in overeenstemming brengen met een karakter dat de Italiaanse C.P. al geruime tijd heeft, ja in feite altijd al bezat.

Wie mocht menen dat het hier om dingen gaat, die alleen maar in Italië voorkomen, vergist zich grondig. Nergens ter wereld zijn de bolsjewistische partijen radikale of revolutionaire organisaties, waarvan de heersende klasse veel te vrezen heeft. In patriottisme doen zij bijna nergens onder voor het patriottisme van de bourgeoisie. Aan zelfstandige klassenstrijd van de arbeiders hebben zij al even hard een broertje dood als welke patroon dan ook en wat zij op economisch gebied voorstaan gaat nergens uit boven een hervorming van het kapitalistische productieproces, die bij geen enkele reëel denkende kapitalist op ook maar enige weerstand stuit.

Wij kunnen binnen het bestek van dit aan Italië en de Italiaanse C.P. gewijd opstel niet uitvoerig de bewijzen voor deze stelling brengen. Maar om haar niettemin toch enigszins te illustreren wijzen we er op, dat in het jaar 1923 de voorzitter van de Duitse partij, de KPD, een zekere Heinrich Brandler, nadrukkelijk te kennen gaf, dat het bolsjewisme de grondwet van Weimar respecteerde, eerbied voor het legale gezag had, kortom helemaal niet bestond uit een stel wilde revolutionaire knapen, waarvoor zij werd versleten. Dat lijkt, naar iedereen zal beseffen, al bijzonder veel op dat wat in de huidige tijd door de leiders der Italiaanse C.P. verkondigd wordt. Is er ooit, zo vragen wij, in het verleden een bolsjewistische partij geweest, die niet van harte bereid was innig samen te werken met de klassevijanden van het proletariaat? De Duitse partij werkte zelfs bij de Berlijnse verkeersstaking van 1932 met de Hitler-fascisten samen. Maar ook wat dat betreft kan de Italiaanse partij er zich op beroepen, dat de Duitsers beslist niet met de twijfelachtige eer alleen kunnen gaan strijken. In 1936 hebben de Italiaanse bolsjewieken aan de fascisten van Mussolini een samenwerking voorgesteld op basis van.... het "door Mussolini verraden fascistische program van 1922". Dat is bepaald nog heel iets anders dan de Duitsers hebben gepresteerd. En wat het afgelasten van stakingen betreft, ook daarin staat de Italiaanse C.P. bepaald niet alleen, want in juni 1936, op het moment dat een grote golf van bedrijfsbezettingen door Frankrijk spoelde, riep de leider van de Franse C.P., Maurice Thorez, de arbeiders tot werkhervatting op met de beroemde woorden, dat men "een staking moest weten te beëindigen".

Deze luttele voorbeelden zijn, naar we hopen voldoende om de lezer te doen beseffen, dat wat Palmiro Togliatti "de Italiaanse weg naar het communisme" heeft genoemd, in het geheel niet zo'n specifiek Italiaanse weg is, bovendien natuurlijk een weg, die in het geheel niet naar het communisme voert, maar regelrecht naar de burgerlijke maatschappij. Naar een andere burgerlijke maatschappij wellicht dan thans in een aantal landen bestaat, maar

niettemin een samenleving waarvan de modern-kapitalistische trekken zo duidelijk zijn als het maar kan.

Omdat véér ziende ondernemers als de FIAT-directeur dat dóór hebben, omdat ontelbaar veel burgers in Italië zo langzamerhand wel beseffen, dat de traditionele partijen van het burgerdom bankroet zijn, omdat hoe langer hoe meer intellectuelen en kleinburgers sympathie koesteren voor de politieke koers van Berlinguer en Amendola, daarom nadert in Italië met rasse schreden het uur van de waarheid. En als wij het uur van de waarheid zeggen, dan bedoelen wij daarmee een tweeledig iets.

In de allereerste plaats zal aan de Italiaanse arbeiders - voor zover dat althans nog niet het geval is - duidelijk worden dat de Italiaanse C.P. bepaald niet hún belangen verdedigt.

In de tweede plaats zal het aan het burgerdom van Italië duidelijk worden, dat een politiek, die tot dusver in het algemeen bestond in het speculeren op "anti-communistische sentimenten" gedoemd is volledig schipbreuk te leiden ten opzichte van een partij, die met opheffing van de loonarbeid of het brengen der produktiemiddelen aan de gemeenschap, totaal en dan ook totaal niets heeft te maken.

In een vorig opstel hebben we er al eens de aandacht op gevestigd, dat de Italiaanse C.P. weliswaar nog niet (mee) regeert, maar dat de politieke situatie in het land aldus is, dat er ook niet meer tegen haar kan worden geregeerd. Geruime tijd al heeft zij achter de schermen, als gevolg van haar toegenomen invloed, bij alle beslissingen een vinger in de pap.

Dit laatste feit: de praktische invloed die de Italiaanse C.P. thans reeds heeft, leidt er toe, dat de Italiaanse bolsjewieken helemaal geen haast hebben. Ze wéten, dat de tijd, dat wil zeggen de behoeften van het Italiaanse bedrijfsleven, in hun voordeel werkt. Wie haast hebben, dat zijn de Italiaanse ondernemers en de Italiaanse politici. Er wordt, naarmate het uur van de waarheid nadert, hoe langer hoe meer over de regeringsdeelname geschreven en gepraat. Het zijn niet in de eerste plaats de bolsjewieken die er over praten, het zijn de ánderen. De christen-democraten, geconfronteerd met de ruïnes van hun jarenlang gevoerde politiek, beseffen dat het zo niet langer gaat en dat er iets moet gebeuren. Niet alle christen-democraten natuurlijk, maar wél diegenen in de christen-democratische partij, die nog niet helemaal versuft zijn of door de slepende ouderdomsvervalsing van deze richting aangetast.

Een vertegenwoordiger van de laatste soort is de nu 46-jarige Ciriaco De Mita, die in de christendemocratische regering van Mariano Rumor de jongste minister was met de portefeuille voor de industrie. Tussen de taken van dát departement en zijn voor de christen-democratie bepaald "ketterse" opvattingen, bestaat, zo vermoeden wij, wel enig verband. Hoe het zij, hij is in de kringen der christen-democraten de eerste geweest, die zich openlijk voor een samenwerking met de bolsjewieken van Italië heeft uitgesproken.

Voor een gezaghebbend, in de Engelse taal verschijnend ondernemersblad, we bedoelen "Vision" ("Visie") is een en ander aanleiding geworden om zowel met De Mita, als met de C.P.-leider Giorgio Amendola een gesprek te voeren. Beide gesprekken werden in november 1974 in "Vision" gepubliceerd. Ze zijn buitengewoon interessant en dat is eigenlijk allerm minst verwonderlijk, want ondernemers-tijdschriften plegen in het algemeen niet tot de lektuur van de arbeidersklasse te behoren. Engelstalige ondernemersbladen zal wel geen enkele arbeider in Italië ooit lezen. Dat weten natuurlijk zowel Amendola als De Mita. Dat betekent, dat zij in de bewuste gesprek-

ken wat openhartiger konden zijn dan doorgaans het geval is. Die openhartigheid voert regelrecht naar een bevestiging van al datgene wat wij hierboven aan de hand van een ontwikkeling der Italiaanse partij, een analyse van haar karakter en van de Italiaanse situatie al hebben opgemerkt.

Ofschoon de christen-democratie in Italië nog altijd - als het om de C.P. gaat - het spook van het communisme oproept, zegt De Mita in het bewuste interview ronduit, dat in de meest kritieke situaties, die het Italiaanse kapitalisme na de oorlog heeft doorgemaakt, de partij van Amendola en Berlinguer als de redder is opgetreden.

De Mita maakt ook in zoveel woorden duidelijk, dat hetgeen er met een regeringsdeelneming van de C.P. beoogd wordt, niets anders is dan een "integratie van de officiële arbeidersbeweging in het heersende systeem". De mogelijkheid, dat daarbij - zoals sommigen in Italië vrezen - het heersende systeem door de C.P. aan de kant zal worden geschoven, bestaat volgens De Mita niet. "De C.P.", zo zegt hij tegen zijn interviewer, "weet heel goed dat een diepe crisis tot de ondergang van ons hele politieke systeem zou voeren en de C.P. heeft daarvan niets te winnen."

Betekent dit, dat De Mita de doeleinden van de C.P. onderschat? Sommigen in Italië zullen het ongetwijfeld wel beweren. Maar in onze ogen vormen de zojuist geciteerde woorden van de "linkse" christendemocraat, het bewijs dat hij beter het werkelijke karakter van de C.P. begrijpt, dan vele van zijn burgerlijke landgenoten van de "rechtervleugel". Op een vraag van de verslaggever van "Vision" of er tussen de C.P. en de christen-democratie dan geen principiële moeilijkheden rezen, antwoordde De Mita, dat er wél verschillen waren inzake bepaalde details van de politiek, maar dat er over de beginselen volledige overeenstemming heerste. Beiden vinden wij, dat het er voor Italië in de allereerste plaats op aan komt, dat er sprake zal zijn van economische groei. Van het kapitalisme, voegen wij er aan toe, want wat anders kan niet bedoeld zijn, als men het bestaande politieke systeem wil handhaven.

Overigens gaf ook De Mita toe, dat onder deelneming van de C.P. aan de regering, niet direct moest worden verstaan, dat de C.P. ministers zou leveren. Dat zou volgens hem niet alleen op sterke tegenstand in zijn eigen christen-democratie stuiten, het zou ook leiden tot een splitsing van de C.P. zélf. De Mita zag veeleer een ontwikkeling in fasen, waarbij de eerstvolgende dan hierdoor zou worden gekenmerkt, dat de C.P. de (officiële) oppositie die zij - ondanks haar beïnvloeding der beslissingen - nog altijd terwille van haar achterban voert, zou staken en een christendemocratisch kabinet loyale steun zou verlenen. "Een kabinet van christendemocratische én CP-ministers is niet aan de orde", zei De Mita. Dat werd weliswaar door Amendola niet tegengesproken, maar hij van zijn kant wierp in het interview dat hem werd afgenomen, de gedachte toch niet zover van zich af. Hij vond dat echter niet zo'n belangrijk punt. Waarom het hem duidelijk te doen was, dat was dit, dat de C.P. van een partij die op allerlei punten achter de schermen meebesliste, zou worden tot een van de partijen die besliste.

Wat niet ter sprake kwam in het gesprek met De Mita, maar wel eventjes werd aangestipt, is het merkwaardige feit, dat niet slechts een reactionair blad als *Civiltà Cattolica* zich tegen een gemengd kabinet van katholieken en bolsjewieken heeft verzet, maar óók FIAT-baas Giovanni Agnelli. Is dat niet in strijd met hetgeen wij hierboven over diens positie hebben beweerd, Naar onze mening niet. Zien wij het goed, dan kijkt Agnelli nog scherper dan wij al van hem veronderstelden. Een gemengd kabinet zou nauwe-

lijks die radikale maatschappelijke verandering tot stand kunnen brengen, die het Italiaanse grootkapitaal van dringend belang acht. Wij hebben sterk het vermoeden, dat Agnelli en De Mita op verschillende golflengten met elkaar praten. De Mita wil van de ook in zijn ogen volstrekt burgerlijke en "fatsoenlijke" CP de steun hebben waarop een stabiele christendemocratische regering mogelijk is, zonder de voortdurende kabinetswisselingen van de jongste tijd. De Mita zegt eigenlijk: met steun van de CP kan de christendemocratie gered worden.

Agnelli zal dat laatste een zorg zijn. Men gaat het: a) om economische structuurveranderingen, waardoor aan Italië een moderner produktie-apparaat kan worden gegeven; b) om het beëindigen van de zelfstandige acties van het Italiaanse proletariaat. Agnelli schijnt te beseffen, dat de C.P. alleen dat wel eens beter zou kunnen dan de C.P. met de christendemocraten en zelfs met een christendemocraat als De Mita aan het been.

Overigens is dat een aspect waarom - uiteraard - zowel De Mita als Amendola heendraaiden. Voor beide partijen - misschien heeft Agnelli dat mede in zijn achterhoofd - zitten er aan een gemengd kabinet grote nadelen vanwege het effect op de achterban. Daarom deed Amendola in het interview maar net alsof de economische structuurveranderingen die Italië nodig heeft ook door een christendemocratische regering tot stand kunnen worden gebracht die enkel maar de parlementaire medewerking van de CP heeft. En om een soortgelijke reden - het nadelige effect op de achterban - praat De Mita vooral over politieke constructies en weinig over economische veranderingen.

In wezen is de situatie als volgt: de economische veranderingen die de situatie voor het Italiaanse kapitalisme zouden verbeteren, kunnen aan de massa alleen maar worden verkocht, indien ze als iets anders worden gepresenteerd dan ze zijn. Worden ze door de C.P. doorgevoerd, dan kunnen die kapitalistische verbeteringen voorzien worden van een anti-kapitalistisch etiket. Bij een gemengd kabinet is dat niet mogelijk. De Mita is mogelijk niet zo bang, de meerderheid van de christendemocratische partij is als de dood van anti-kapitalistische etiketten. Dát is het hele probleem. Daar ligt de reden, dat de C.P. niet zo'n haast heeft. Want te nauwe samenwerking - dat wil zeggen intrede in de regering - zou het etiket wel eens kunnen doen verbleken en dan zou men het niet meer kunnen gebruiken als men het later toch nog nodig zou hebben. Misschien verklaart dat ook waarom de door Amendola voorgestelde naamsverandering nog altijd niet is doorgevoerd. Willen de Italiaanse bolsjewieken een gemengd kabinet, dan kunnen ze beter de naam van hun partij wél veranderen. De tegenstand in de rechtervleugel van De Mita's partij zou er door verminderen. Willen de Italiaanse bolsjewieken liever, terwille van een toekomstige misleiding die naam handhaven, dan zou dat evenzeer te begrijpen zijn. Het voorstel tot naamsverandering, een aantal jaren geleden al gedaan, lijkt logisch als men let op het feitelijk karakter der Italiaanse C.P., wat ondoordacht als men let op Italië's toekomst. Want de rust aan het loonfront, waar het Italiaanse kapitaal op uit is, kan misschien toch het beste bereikt worden via een zogenaamd "communistisch" bewind. Misschien is het gepraat over samenwerking tussen C.P. en Democrazia Christiana alleen maar een doorgangsfase. Want de tijd werkt geenszins in het voordeel van de christendemocraten. Een aantal jaren geleden, zo omtrent de tijd dat Amendola met zijn idee van een naamsverandering op de proppen kwam, zouden de christendemocraten door toe te happen en de samenwerking te stimuleren, datgene misschien hebben kunnen bereiken wat

De Mita voor ogen zweeft. Of het nu nog kan is twijfelachtig.

Maar het is natuurlijk allemaal geen kwestie van verzuimde kansen, maar van een zich doorzettende ontwikkeling, die al de beschreven aspecten vertoont. Alle politieke partijen in Italië vertegenwoordigen het kapitalisme van gisteren. Dat geldt voor de christen-democratie, dat geldt voor de zogenaamde partijen van "links". Allemaal, met één uitzondering: de Italiaanse C.P. vertegenwoordigt het kapitalisme van morgen. Als het uur van de waarheid slaat, zal dat onomstotelijk blijken. Maar men mag er nu al wel op rekenen, dat er juist in dat "uur van de waarheid" méér leugens over het maatschappelijk gebeuren in Italië verteld zullen worden dan ooit te voren. Daar staat echter tegenover, dat één waarheid onomstotelijk overeind zal blijven: de arbeiders van Italië zullen in voortdurend conflict blijven met het kapitaal. Daar kan de C.P. samen met de christendemocratie niets aan veranderen en daar kan de C.P. alleen niets aan veranderen. En wanneer er een beleid zal worden gevoerd waardoor het Italiaanse kapitalisme wordt gemoderniseerd, dan zal de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal niet minder, maar juist kolossaler worden dan ooit tevoren. Wat dat betreft zal ook de sluwe Giovanni Agnelli op zijn neus kijken, niet minder dan De Mita of Amendola.

=====

M E N I N G S V E R S C H I L L E N O V E R D E T H E O R I E
H E B B E N G E V O L G E N V O O R D E P R A K T I J K

"Wie gering denkt over theoretische meningsverschillen en ze om welke reden dan ook zoekt te verkleinen, moet maar eens opletten, waartoe dergelijke meningsverschillen leiden, zodra er gepraat wordt over de praktijk van de klassenstrijd. Zodra je het dáár over hebt kun je niets meer verdoezelen. Dan moet je gewoon je kaarten op tafel leggen en dan blijkt wel wat voor een standpunt of je inneemt: of je van mening bent, dat de arbeiders alleen zelf te beslissen hebben hoe of ze willen strijden en óf ze willen strijden, dan wel of er een voorhoede moet zijn, die ze de weg wijst."

Dat hebben wij dezer dagen iemand horen zeggen in een discussie, die op het eerste gezicht alleen maar liep over de vraag of de Joegoslavische samenleving elementen bevatte, die een ontwikkeling in socialistische richting mogelijk maakten, alsmede over de vraag of er nu in Joegoslavië wel of niet zoiets als "arbeiderszelfbestuur" bestond.

Dat mondde natuurlijk allereerst uit in de vraag of een op loonarbeid berustende samenleving, in welke de arbeiders meerwaarde produceren en hun arbeidskracht verkopen, nu socialistisch heten kon of niet. Vervolgens was het onvermijdelijk, dat de vraag gesteld werd, wat de bij dekreet van boven ag gevestigde "arbeidersraden" toch wel te maken hadden met spontaan door arbeiders van onder op gevormde raden, die zich als revolutionaire organen presenteerden.

De kameraad die de discussie had ingeleid, nam daarover geen al te duidelijk standpunt in. Hij wilde wel toegeven, dat de loonarbeid het kapitaal voorop stelt, zoals omgekeerd het kapitaal de loonarbeid tot voorwaarde heeft. Hij wilde ook wel toegeven, dat bij de wet ingestelde "arbeidersraden"

natuurlijk heel wat anders waren dan arbeidersraden van onder op. Maar, zo betoogde hij, de wettelijke arbeidersraden hebben de Joegoslavische arbeider de belangstelling voor arbeiderszelfbestuur bijgebracht en dat heeft gevolgen die niet te overzien zijn en mij aanleiding geven tot een wat optimistischer beeld dan de discussianten hier.

Bij die discussianten bevond zich een arbeider, die uit eigen ervaring de situatie in Joegoslavië op zijn duimpje kende. Hij wees er op, dat er in Joegoslavië grote inkomensverschillen zijn en hij beschreef een reeks van situaties, waarvan nu moeilijk kan worden beweerd, dat ze niet kapitalistisch zouden zijn.

De inleider verklaarde, dat naar zijn overtuiging de situatie in Joegoslavië noch socialistisch, noch kapitalistisch kon worden genoemd. Er was, dat erkende hij grif, een bureaucratie. Maar hij wilde bepaald niet erkennen dat die bureaucratie een "nieuwe klasse" zou zijn of voor een "nieuwe klasse" de weg zou banen. De inflatie, het stuklopen van de planning, de kolossale loonverschillen, de ontevredenheid over bepaalde maatregelen der rode directeuren, het feit dat de arbeiders niets over de besteding van de bedrijfswinst had te zeggen, hij erkende die feiten allemaal en hij had er, zo zei hij, flink wat kritiek op. Maar dat het allemaal draaide om het feit, dát er winst werd gemaakt, dat wilde er bij hem niet in en hij wilde er evenmin aan, dat alle door hem erkende maatschappelijke verschijnselen het onvermijdelijke gevolg van de loonarbeid waren.

Naar zijn mening draaide het helemaal niet om loonarbeid en winstvorming, maar om de vraag waaraan of aan wie de geproduceerde winsten toevielen. Ook in een socialistische maatschappij zal toch geld moeten worden besteed voor algemene voorzieningen?, zo riep hij uit.

De debaters probeerden hem uit te leggen, dat geld een produkt is van de warenmaatschappij en derhalve in het socialisme niet bestaat. Maar ze vonden bij de inleider niet erg veel begrip en hij antwoordde telkens maar met de opmerking, dat hij en de discussianten toch eigenlijk niet zo ver van elkaar af stonden. Maar toen hij kwam te spreken over de noodzaak het bewustzijn van de arbeiders te ontwikkelen om hen van de betekenis van "arbeiderszelfbestuur" te doordringen, om hen in socialistische richting "op te voeden", toen duurde het niet zo lang meer of de verschillen die hij maar voortdurend ontkend had, kwamen levensgroot voor de dag.

Want dezelfde inleider bleek, toen er over dingen dichterbij huis werd gepraat, opeens een warm voorstander van het hervormen van de vakbeweging in een "werkelijk" strijdinstrument van de arbeiders. Men was op dat punt gekomen, nadat een der aanwezigen de vraag had gesteld of de inleider de belangstelling van de vakbeweging voor het zogenaamde "arbeiderszelfbestuur" in Joegoslavië niet een uiterst veeg teken vond. Hij niet! Althans, niet op de manier, waarop de vraagsteller het bedoeld had.

Iemand zei: de illusie die jij over de vakbeweging koestert zijn in feite nauwelijks interessant. Waar het om gaat is, wat de arbeiders over de vakbeweging denken. En daarover moet je bij wilde stakers je oor maar eens te luisteren leggen.

Een andere discussiant zei: onlangs hebben de zogenaamde "vernieuwers" van de vakbeweging een aantal wilde stakers gewoon in hun hemd laten staan omdat ze voor de keuze werden geplaatst tussen de rol van vakbondsoppositie of spreekbuis van de arbeiders te zijn. Ze kozen het eerste en dat is veelzeggend. Hij doelde met die opmerking op iets, wat zich in België afspeelde tijdens de staking in de glasindustrie aldaar. Het was een sprekend

voorbeeld, wat de inleider bekend had kunnen zijn. Maar hij verklaarde er totaal niets van te weten, en bleef in die houding volharden, ook nadat hem man en paard waren genoemd.

Toen kwam een der aanwezigen met de opmerking op de proppen, waarvan wij in de aanvang van dit verslagje melding hebben gemaakt. Hij verzocht de inleider nu een precies te vertellen, hoe of zijn positie ten opzichte van de zelfstandige arbeidersstrijd dan wel was. Toen bleek al heel gauw, dat hij onder zelfstandige arbeidersstrijd iets totaal anders verstond dan een groot deel van de aanwezigen.

Dat komt, zei dezelfde kritikus, allemaal uit hetzelfde voort. Wie niet beseft wat loonarbeid is, beseft niet wat arbeidersstrijd is.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(1e kwartaal 1975)

B.v.B. te M. f 10.--; C.J.B. te A. f 21.--; C.v.d.B. te A. f 20.--; R.D. te St. N. f 10.--; G.H. te Z. f 5.--; K.H. te G. f 15.--; A. B. te A. f 10.--; A.v.d.H. te W. f 25.--; A.v.H. te A. f 20.--; T.d.J. te A. f 50.--; H.M. te F. f 25.--; J.M. te A. f 15.--; A.v.d.M. te U. f 10.--; N.N. te H. f 12,50; A.H.J.M.O. te W. f 20.--; J.B.v.O. te B. f 40.--; G.A.d.P. te B. f 50.--; J.R. te G. f 15.--; H.J.A.M.T. te H. f 25.--; F.L.V. te L. f 25.--; G.V. te G. f 10.--; J.H.V. te A. f 6.--; D.W. te M. f 10.--; M.J.W. te A. f 30.--; M.N. te Den H. f 25.--; J.P.P.M. v.d. Z. te D. f 25.--; B.A.S. te A. f 100.--; J.J.v.M. te H. f 15.--; A.C. te Den H. f 25.--; C.J.B. te A. f 25.--

Totaal f 694,50.

Een tamelijk hoog bedrag, waarvoor we dan ook bijzonder dankbaar zijn. Dit des te meer omdat wij na de aanschaf van een nieuwe stencilmachine volkomen blut waren. Helaas zijn er nog enkele lezers, die menen, dat ze kunnen volstaan met een bedragje, dat 25 jaar geleden amper voldoende zou zijn geweest om de kostprijs te betalen, laat staan nu, na al die prijsverhogingen van de laatste tijd. Al met al echter mogen we niet mopperen en daar zijn we blij om.

=====

Z O J U I S T V E R S C H E N E N :

"Stellingen over de Chinese revolutie" met als bijlagen: I. Enkele kanttekeningen bij China's contrarevolutionaire diplomatie, II. Het 10e congres van de Chinese partij en de gevolgen, en III. Koeg Foe-Tze en de klassenstrijd. De brochure omvat een kleine 70 bladzijden en kost franco per post f 3,50. Bestellingen aan "Daad en Gedachte".

=====